

Św. Symeon i mistyka Zmartwychwstania [TPCT 317]

Dla św. Symeona zjednoczenie z Bogiem nie jest odległą perspektywą, która dokonać się może po przejściu z tego świata, lecz rzeczywistością codziennego życia. W ten sposób podkreśla on, że granica pomiędzy życiem doczesnym a przyszłym jest granicą zatartą, niemającą koniecznie zastosowania w sferze duchowej. Zmartwychwstanie i ponowne przyjście Chrystusa mogą stać się doświadczeniem dostępnym chrześcijanom, którzy – choć przyobleczeni w powłokę doczesnego ciała – mogą już teraz doznać potęgi Zmartwychwstania.

Teologie Wschodu i Zachodu mają swe własne odcienie. Kościół Rzymskokatolicki przez lata rozwijał namysł nad Wcieleniem w cieniu Krzyża, z kolei Kościół Ortodoksyjny akcentował kontekst Zmartwychwstania i Chwały. Oczywiście jest to niezwykle uproszczone podejście, które tylko w pewnym stopniu oddaje sposób ujmowania dzieła Zbawienia, jednak pozwala także dostrzec różnice w podejściu do wiary. W dużej mierze mistyka obu Kościołów dobrze unaocznia te dystynkcje. Sięgając po historie św. Brygidy Szwedzkiej, św. Katarzyny ze Sienny, św. Jana od Krzyża czy nawet św. Faustyny – odczujemy, jak niezwykle ważnym elementem ćwiczeń duchowych jest próba zrozumienia Męki Pańskiej, ekspiacji i teologii Krzyża. Natomiast sięgając po pisma mistyków Kościoła Wschodniego, uchwycimy akcent położony na idei przebóstwienia i zjednoczenia, tak charakterystyczny chociażby dla św. Symeona Nowego Teologa. Jednocześnie to w myśli, zmarłego dokładnie 1000 lat temu, wschodniego mnicha uwidacznia

się również pewien rys zachodniego chrześcijaństwa. Idąc śladami św. Augustyna, św. Symeon Nowy Teolog uzewnętrznia bowiem swoje mistyczne odczucia, przeżycia i idee, zamykając je w niezwykle przejmujących pismach.

*Symeon już za życia budził
sporo kontrowersji,
unaoczniając obecny w
Kościele od wieków spór
pomiędzy charyzmatem a
hierarchią.*

Św. Symeon Nowy
Teolog urodził się ok.
949 roku

w paflagońskiej Galacji, na terenie Azji Mniejszej. Przeznaczony pierwotnie do kariery politycznej, w wieku czternastu lat Symeon znalazł się pod wpływem mnicha z klasztoru Studios w Konstantynopolu, zwanego Symeonem Eulabes („pobożnym”). Kiedy miał około dwudziestu lat i nadal był osobą świecką, otrzymał pierwszą z serii wizji boskiego światła. Siedem lat później został mnichem. Przez ćwierć wieku pełnił funkcję opata klasztoru św. Mamasa w Konstantynopolu. Ostatnie trzynaście lat spędził poza miastem, w małej pustelni na przeciwległym brzegu Bosforu. Już za życia budził sporo kontrowersji, unaoczniając obecny w Kościele od wieków spór pomiędzy charyzmatem a hierarchią. Było to też główną osią zatargu między Szczepanem — arcybiskupem Nikomedii, który w swojej teologii kładł nacisk na rozum, filozofię i retorykę a Symeonem i jego myślą, naznaczoną mistycyzmem, apofatycznością i podkreśleniem niezdolności rozumu do zrozumienia tajemnicy Boga.

Św. Symeon Nowy Teolog był wielkim orędownikiem idei doświadczalnego Boga. Jest to doskonale widoczne w pozostawionych przez niego pismach, stanowiących odbicie jego osobistych doświadczeń Boga. Pierwszą grupę stanowią, wygłaszane do mnisich braci, *Katechezy*. W *Traktatach* teologicznych i etycznych zawarł naukę na temat wizji Boga, przebóstwienia człowieka, *apathei*, doskonałości życia chrześcijańskiego i wartości sakramentów. Jednak to *Hymny* stanowią najbardziej docenianą część spuścizny bizantyńskiego mnicha. To w nich przedstawia on własne przeżycia na drodze do przebóstwienia, doświadczenia żywego Boga. Ta właśnie ta idea jest centralnym punktem jego dociekań. Dla św. Symeona zjednoczenie z Bogiem nie jest bowiem odległą perspektywą, która dokonać się może po przejściu z tego świata, lecz rzeczywistością codziennego życia. W ten sposób podkreśla on, że granica pomiędzy życiem doczesnym a przyszłym jest granicą zatartą, niemającą konieczności zastosowania w sferze duchowej. Zmartwychwstanie i ponowne przyjście Chrystusa mogą stać się doświadczeniem dostępnym chrześcijanom, którzy – choć przyobleczeni w powłokę doczesnego ciała – mogą już teraz doznać potęgi Zmartwychwstania.

Teologia Wschodu skupiła się na doświadczeniu Boga Żywego – a zatem przesunięciu akcentu z formułowania pojęć o Bogu, w kierunku próby zgłębienia Jego mistyki.

To właśnie stanowi poważne rozróżnienie pomiędzy Wschodem i Zachodem. Kościół Zachodni rozwinął niezwykle sposób argumentacji, oparty o rozumowe dochodzenie do Boga

i znajdujący swoją emanację w scholastycznym geniuszu Piotra Abelarda, Bernarda z Clairvaux, czy największego scholastycznego umysłu — św. Tomasza z Akwinu. Teologia Wschodu skupiła się na doświadczeniu Boga Żywego – a zatem przesunięciu akcentu z formułowania pojęć o Bogu, w kierunku próby zgłębienia Jego mistyki. Człowiek poznaje świat przez umysł i rozum. Rozum dzięki logicznym zasadom sprzeczności i tożsamości formalnej poznaje świat w jego wielości. Kościół Wschodni dostrzega jednak także to, że umysł- dzięki doświadczeniu, „poczuciu Boga” - umożliwia jego doznawanie i poznawanie. Biblijne księgi stanowią przecież zapis historii Boga doświadczającego i dającego się odnaleźć w konkretnych historii, wydarzeń i spotkań. Jest to swoisty zapis pewnej drogi i formowania, które uwrażliwiają na rzeczywistość Boga. Dlatego teologia ujęta w ten sposób staje się obok nauczania, dogmatów pomocą w osiągnięciu celu – zjednoczenia z Trójcą Świętą.

W tym czasie, w którym oba Kościoły przeżywają czas Męki, Śmierci i Zmartwychwstania, warto sięgać do tych źródeł rozpostartych między Krzyżem a Chwałą. Co możemy zaczerpnąć z charyzmatu św. Symeona Nowego Teologa? W jaki sposób mierzyć się z ideą przebóstwienia człowieka za życia? Czym jest idea doświadczania Boga Żywego? Z pewnością warto skorzystać z próby uchwycenia transcendencji przez przynależącego do tradycji Wschodu rówieśnika św. Wojciecha, aby spróbować zrozumieć nie tylko różnice między Kościołem Wschodnim i Zachodnim, ale też poznać inne oblicze teologii.

Jan Czerniecki

Redaktor naczelny

*Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury –
państwowego funduszu celowego.*

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**